

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın, **Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy** tarafından Anayasa'nın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 96 ile 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat Eren
Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır 5 Nolu Cezaevi ya da bilinen adıyla Diyarbakır Askerî Cezaevi'nin yapımına 1972 yılında başlanmış, 4 Temmuz 1980 tarihinde de açılışı gerçekleştirilmiştir. Türkiye tarihinin en kanlı darbesi olan 12 Eylül Darbesi'nden sonra askeri yönetime devredilerek Sıkıyönetim Askeri Cezaevine dönüştürülen Diyarbakır Cezaevi, mahpuslara yönelik işkencelerden dolayı The Times gazetesine göre "dünyanın en kötü şöhretli 10 cezaevi" arasında yer almaktadır. 1981 ve 1984 yılları arasında aralarında kamuoyunun tanıdığı, Kemal Pir, Mazlum Doğan, Necmettin Büyükkaya, Bedii Tan, Ferhat Kutay, Eşref Anyık, Necmi Öner ve Mahmut Zengin'in de bulunduğu çoğunluğu Kürt olan 34 kişi yaşamını yitirmiş, onlarcası sakat kalmış ya da ömür boyu sürecektir hastalıklarla çıkmıştır. Yine 24 Eylül 1996 yılında kötü yaşam koşullarına karşı sesini yükselten mahkumlardan 10'u ateşli silah ve kalaslarla öldürülmüş onlarcası ağır yaralı olarak kurtulmuştur. Diyarbakır Cezaevi'nde özel bir politikayla insanların etnik/ulusal kimliklerini ve dillerini aşağılama ve yok etme hedeflenmiştir. 9 Mayıs 1988 tarihinde Adalet Bakanlığına devredilen cezaevi hakkında belgeseller çekildi ve sayısız kitap yazıldı. O yıllarda Diyarbakır Cezaevinde kalmış olan kadınlar "elektrik dahil bütün işkence yöntemlerini yaşadık ama en ağırı cinsel işkenceydi" demişlerdir.

Aradan uzun yıllar geçse de Diyarbakır Cezaevi'nde yaşatılan işkenceler, hafızalardan ve belleklerden silinmiyor. Sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, dernekler, inisiyatifler yıllardır Diyarbakır Cezaevi'nin yaşanmışlıkları sergileyen, mağdurlarını onurlandıran ve aynı zamanda toplumu eğiten, toplumsal hafızayı yapıcı yönden değiştirilmesine katkı sunacak barış ve kardeşlik sembolü bir İnsan Hakları Müzesi'ne dönüştürülmesini talep etmektedirler. Ancak bu talebe olumlu bir yanıt şu ana kadar verilmemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, 23.10.2022 tarihinde Diyarbakır'da yaptığı konuşmada "Geçmişte nice acılara, zulümlere, kötü hatıralara konu olan Diyarbakır Cezaevi binası artık hem hafıza hem de farklı alanlarda faaliyet yürütme mekânı olarak hizmet verecektir. İçinde müzeden kütüphaneye, kültür ve sanat birimlerine kadar pek çok bölümün yer alacağı bu eserin şimdiden Diyarbakır'ımıza hayırlı olmasını diliyorum. Diyarbakır Cezaevi müze oluyor. Kütüphanesiyle, sanat gösteri alanlarıyla artık bu acının yaygınlaştığı bu cezaevi ortadan kalkıyor" ifadelerini kullanmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "Diyarbakır Cezaevi müze oluyor" ifadeleri sonrasında cezaevinde bulunan 270 tutuklu ve 170 personel kentteki diğer cezaevine nakledilmiş, cezaevi ise kapatılarak Kültür ve

Turizm Bakanlığına verilmiştir. Daha sonra ise Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce Diyarbakır Mze Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Kamuoyuna yansıyan haberlere göre İnsan Hakları Müzesi'ne dnştrlme taleplerine rağmen cezaevinin "Anı ve etnografya Müzesi" olacağı iddia edilmektedir.

Bu bağlamda;

- 1- Diyarbakır 5 Nolu cezaevinin son durumu nedir? "Anı ve Etnografya" müzesine dönüştürüleceği iddiaları doğru mudur?
- 2- Bir halkın tarihi ve bir döneminin hafızası olan Diyarbakır Cezaevinin, sivil toplum kuruluşları, dernekler, aydınlar, sanatçılar ve siyasi partilerce İnsan Hakları Müzesi'ne dönüştürülmesi talebi neden dikkate alınmamaktadır?
- 3- Sivil toplum kuruluşları, dernekler, aydınlar, sanatçılar ve siyasi partilerin talebi olan Diyarbakır Cezaevinin İnsan Hakları Müzesi'ne dönüştürülmesi talebi neden dikkate alınmamaktadır?
- 4- İşkence yöntemleri nedeniyle dünyanın en kötü şöhretli cezaevini "Anı ve Etnografya" müzesine dönüştürmek istenmesinin amacı nedir?
- 5- "Anı ve Etnografya" adıyla müzede işkencecilerin anıları ve kullandıkları işkence aletleri mi sergilenecek? Yoksa işkence gören mahpusların yaşadıkları mı anlatılacak?
- 6- Diyarbakır Cezaevini, Anı ve Etnografya Müzesine dönüştürmek "yaşananları unutturmak" anlamına mı gelmektedir?
- 7- Diyarbakır Cezaevinde işkence nedeniyle yaşamını yitiren mahpus sayısı kaçtır?
- 8- Diyarbakır Cezaevinde işkenceye karışmış sorumlular hakkında kaç dava aılmıştır? Mahkumiyetle sonuçlanan dava var mıdır?